

หลักสูตร วิชาการทอผ้าพื้นเมือง
จำนวน ๒๐ ชั่วโมง
กลุ่มวิชา พาณิชยกรรมและบริการ
ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอรัตนวาปี

ความเป็นมา

ผ้าพื้นเมืองเป็นสื่อสัญลักษณ์ของคนในแต่ละชุมชน แสดงถึงเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ของชาวภาคอีสาน ผ้าพื้นเมืองยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และมีบทบาทสำคัญทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การทอผ้าพื้นเมืองเริ่มจากการสาน มนุษย์เริ่มสานต้นหญ้าอ่อนเพื่อใช้ใส่วัสดุสิ่งของ และต่อมากลายเป็นเสื่อและตะกร้าและพัฒนาเป็นวิธีการทอผ้าเพื่อเป็นเส้นที่ยาวและทำให้เหนียวขึ้น สามารถรับน้ำหนักได้มากขึ้นจนกระทั่งมีการคิดค้นวัสดุการทอจากพืชมาเป็นเส้นใย เช่น ฝ้าย ผ้าไหม ด้าย รู้จักวิธีการทออย่างง่ายคือการนำฝ้ายมาผูกกับหินเป็นเส้นยืน และใช้เส้นพุ่งเข้าไปเวลาทอในอดีตเด็กผู้หญิงทุกคนจะถูกฝึกหัดให้รู้จักการทอผ้า และเย็บปัก ถักร้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ในชุมชนภาคเหนือผ้าพื้นเมืองยังคงบทบาททางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากบทบาททางการค้ายังมีการใช้ผ้าในประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ดังนั้นการสืบทอดความคิด ความเชื่อ แบบแผนทางสังคม จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่และพัฒนาศักยภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเป็นอาชีพและรายได้ของคนชุมชน

การทอผ้าพื้นเมือง เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมา นอกจากคุณค่าทางศิลปะแล้วยังเป็นการแสดงถึงแบบแผนความเป็นอยู่ในสังคม กระบวนการทอผ้าพื้นเมือง มี ๒ ขั้นตอน คือ

๑. การปั่นฝ้าย ซึ่งกว่าจะได้เส้นใยต้องผ่านกรรมวิธี หลายอย่าง ดังนี้

๑.๑ การอีดฝ้าย เป็นเครื่องมือที่ใช้หนีบฝ้ายเพื่อเอาเมล็ดออก

๑.๒ การยิ้งฝ้าย เป็นการเครื่องมือที่ทำให้ฝ้ายพองเป็นปุยฝ้าย

๑.๓ การคัดฝ้าย เป็นการพันหรือม้วนปุยฝ้ายให้เป็นหลอดหรือเป็นทางยาว โดยใช้ไม้คล้ายตะเกียบ

๑.๔ การปั่นฝ้าย เป็นการนำทางฝ้ายมาปั่นเป็นเส้นใย

๑.๕ การเปียฝ้าย คือการนำเส้นฝ้ายที่ได้จากการปั่นมาพันเป็นเป็นใจฝ้ายสำหรับทอผ้าพื้นเมือง

๒. การทอผ้า ซึ่งใช้เครื่องมือในการทอผ้า คือ กี่ หรือกี่เมือง มีลักษณะเป็นโครงไม้

ประกอบด้วยเสา ๔ ต้น มีคานรับ มีที่นั่งสูงเหนือพื้นดิน มีคานพาดสำหรับแขวนฟืมและเขา

ส่วนประกอบของกี่ ประกอบด้วย

๑) ฟืม ซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญในการแขวนฝ้ายเส้นยืน ให้อยู่ในระยะห่างกันตามความละเอียดของเนื้อผ้าที่ต้องการ

๒) เขา หรือตะกอก เป็นแผงเชือกที่มีไม้ ๒ อันเป็นตัวยึด ใช้แบ่งฝ้ายออกเป็นหมู่ เพื่อจัดชั้นของเส้นฝ้าย

๓) กระจาย ใช้บรรจุแกนหลอดด้วยเส้นพุ่ง

๔) ไม้เหยียบหรือไม้ตีนยาสำหรับให้เขายกขึ้นลง ก่อนสอดด้ายพุ่ง

๕) ผัง ใช้สำหรับชิงหน้าผ้าให้ตั้งริมผ้าไม่ย่น

๖) หวีฝ้าย ใช้หวีฝ้ายเส้นยืนไม่ให้พันกันเวลาทอผ้าพื้นเมือง

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และตอบสนองกับความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายจึงได้จัดโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรพัฒนาอาชีพ วิชาการทอผ้าพื้นเมือง จำนวน ๒๐ ชั่วโมง เพื่อเป็นการให้

ความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายและผู้สนใจในตำบลให้สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพ พัฒนาอาชีพ เพื่อก่อให้เกิดรายได้กับตนเองและครอบครัว เป็นการสร้างอาชีพให้เกิดความมั่นคงต่อไป

หลักการของหลักสูตร

๑. เป็นหลักสูตรที่เน้นการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำ ที่เน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติจริง ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปประกอบอาชีพได้จริงอย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรมจริยธรรม

๒. เป็นหลักสูตรที่เน้นการดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย สถานประกอบการ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการศึกษาดูงาน

๓. เป็นหลักสูตรที่ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ไปเทียบโอนเข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในรายวิชาเลือกของสาระการประกอบอาชีพ

๔. เป็นหลักสูตรที่เน้นการใช้ศักยภาพ ๕ ด้านในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ศักยภาพด้านทรัพยากร ภูมิอากาศ ภูมิประเทศและทำเลที่ตั้ง ศิลปะวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต และด้านทรัพยากรมนุษย์

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

๑. มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคง มั่งคั่ง

๒. ตัดสินใจประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม

๓. มีเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ

๔. มีความรู้ความเข้าใจและฝึกทักษะการบริหารจัดการในอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. มีโครงการประกอบอาชีพเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพของตนเอง

กลุ่มเป้าหมาย มี ๒ กลุ่มเป้าหมาย คือ

๑. ผู้ที่ไม่มีอาชีพ

๒. ผู้ที่มีอาชีพและต้องการพัฒนาอาชีพ

ระยะเวลา จำนวน ๒๐ ชั่วโมง

ภาคทฤษฎี ๘ ชั่วโมง

ภาคปฏิบัติ ๑๒ ชั่วโมง

รวม ๒๐ ชั่วโมง

รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรการทอผ้าพื้นเมือง

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
๑. ช่องทางการประกอบอาชีพ การทอผ้า	๑.๑ บอกความสำคัญของการประกอบอาชีพการทอผ้า	๑.๑ ความสำคัญของการประกอบอาชีพการทอผ้า	๑.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สถานประกอบการ สื่อของจริง สื่อบุคคลในชุมชน เพื่อนำข้อมูลมา	๒	๒

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
	<p>๑.๒ บอกความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพการทอผ้าได้แก่ การลงทุน ดูแลรักษา และตรวจสอบได้</p> <p>๑.๓ บอกและหาแหล่งเรียนรู้ได้</p> <p>๑.๔ บอกทิศทางการประกอบอาชีพทอผ้า</p>	<p>๑.๒ ความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพการทอผ้า</p> <p>๑.๒.๑ ความต้องการของตลาด</p> <p>๑.๒.๒ การใช้แรงงาน</p> <p>๑.๒.๓ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์</p> <p>๑.๒.๔ การเลือกทำเลที่ตั้ง</p> <p>๑.๓ แหล่งเรียนรู้</p> <p>๑.๔ ทิศทางการประกอบอาชีพทอผ้า</p>	<p>วิเคราะห์และใช้ในการประกอบอาชีพที่มีความเป็นไปได้ในชุมชน</p> <p>๑.๒ วิเคราะห์อาชีพที่จะสามารถเลือกประกอบอาชีพได้ในชุมชน จากข้อมูลต่างๆ</p> <p>๑.๓ ศึกษาดูงานในสถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในอาชีพที่ตัดสินใจเลือก</p> <p>๑.๔ ครู ผู้เรียน และผู้รู้ ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับทิศทางการประกอบอาชีพการทอผ้าในรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเอง เช่น ลูกจ้าง เจ้าของกิจการ ร่วมทุน พ่อค้าคนกลาง ฯลฯ โดยคำนึงศักยภาพ ๕ ด้านได้แก่ ศักยภาพ</p> <p>ทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ตามลักษณะภูมิอากาศ ศักยภาพของภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้งของแต่ละประเทศ ศักยภาพของศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่และศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละพื้นที่</p>		
๒. ทักษะการประกอบอาชีพการทอผ้า	<p>๒.๑ สามารถอธิบายการเตรียมการประกอบอาชีพการทอผ้า</p> <p>๒.๒ สามารถบอกขั้นตอนวิธีการทอผ้าได้</p> <p>๒.๓ มีความรู้เรื่องการคัดเลือกวัตถุดิบในการทอผ้า</p>	<p>๒.๑ ชั้นเตรียมประกอบอาชีพการทอผ้า</p> <p>๒.๑.๑ สถานที่ / พื้นที่</p> <p>๒.๑.๒ การคัดเลือกวัตถุดิบในการทอผ้า</p> <p>๒.๑.๓ การทำความสะอาดวัสดุวัตถุดิบ</p> <p>๒.๑.๔ ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพการทอผ้า</p> <p>๒.๒ การเตรียมวัตถุดิบ</p>	<p>๒.๑ การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมการประกอบอาชีพ</p> <p>๒.๒ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องวิธีการทอผ้าประเภทต่างๆ การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การเตรียมวัตถุดิบ การเลือกสถานประกอบการ และสถานที่จำหน่าย</p> <p>๒.๓ แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>๒.๔ ฝึกปฏิบัติจริง</p>	๒	๒

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
		๒.๒.๑ การคัดเลือกและวิธีการซื้อวัตถุดิบการทอผ้า ๒.๒.๒ การหาแหล่งวัตถุดิบ ๒.๒.๓ การสำรวจราคาวัตถุดิบเพื่อนำมาคำนวณต้นทุนกำไรการทอผ้า ๒.๓ ขั้นตอนการฝึกทักษะการทอผ้าประเภทต่างๆ ๒.๓.๑ การคัดเลือกและจัดซื้อวัตถุดิบ ๒.๓.๑ ขั้นตอนการทอผ้า ๑)การคำนวณ ๒) วิธีการทอผ้า ๓) วิธีการบรรจุภัณฑ์ ๒.๔ ขั้นตอนการเก็บรักษา ๒.๔.๑ การเก็บรักษาวัตถุดิบ ๒.๔.๑ การเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้า ๒.๔.๑ การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย	๑) อธิบายขั้นตอนการทอผ้าประเภทต่างๆ ๒)การคำนวณปริมาณผ้า ๓) ลงมือการทอผ้าประเภทต่างๆ ๔)สาธิตการทอผ้าแบบต่าง ๆ และปฏิบัติจริง ๒.๕ วัดและประเมินผลตามหลักสูตรกำหนด		
๓. การบริหารจัดการ	๓.๑ สามารถบริหารการทอผ้า - ควบคุมคุณภาพ - ลดต้นทุนการทอผ้าได้ - การลงบัญชีรายรับรายจ่าย ๓.๒ สามารถจัดการการตลาดในการทอผ้าได้	๓.๑ การบริหารจัดการทำทอผ้า ๓.๑.๑ การจัดการควบคุมคุณภาพในการทำทอผ้า ๓.๑.๒ การลดต้นทุนการทอผ้า ๓.๑.๓ การวางแผนการผลิต ๓.๑.๔ การลงบัญชีรายรับรายจ่าย	๓.๑ การบริหารจัดการการผลิตให้ผู้เรียน ๓.๑.๑ สำรวจและศึกษาแหล่งวัสดุ อุปกรณ์ และการใช้ประโยชน์ของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และทุนต่างๆ ๓.๑.๒ การกำหนดและการควบคุมคุณภาพผลผลิตที่ต้องการ	๒	๔

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดการกระบวนการเรียนรู้	ชั่วโมง	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
	องค์ประกอบของโครงการอาชีพได้ ๔.๖ เขียนโครงการในแต่ละองค์ประกอบให้เหมาะสมและถูกต้องได้ ๔.๗ ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงการอาชีพได้		โครงการอาชีพที่ดี เหมาะสมและถูกต้อง ๔.๔ จัดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ การเขียนโครงการอาชีพ ๔.๕ กำหนดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของโครงการอาชีพ ๔.๖ จัดให้ผู้เรียนปรับปรุงโครงการอาชีพ ให้มีความเหมาะสมและถูกต้อง ๔.๗ กำหนดให้ผู้เรียนเขียนโครงการอาชีพของตนเอง เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานอาชีพ และใช้ในการดำเนินการประกอบอาชีพต่อไป		

วิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้

๑. บรรยาย
๒. สาทิต
๓. ฝึกปฏิบัติ

สื่อการเรียนรู้

๑. เอกสารประกอบการเรียนรู้ , ใบความรู้ , สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง วัสดุในการทอผ้า , การทอผ้าพื้นเมือง
๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่น , สื่อบุคคล , วิทยากรผู้ชำนาญด้านการทอผ้าพื้นเมือง
๓. ศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้

การวัดผลประเมินผล

๑. การประเมินความรู้ภาคทฤษฎีระหว่างเรียนและจบหลักสูตร
 ๒. การประเมินผลระหว่างเรียนจากการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพเพียงพอ สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง
- ความสำเร็จของการปฏิบัติและจบหลักสูตร

การจบหลักสูตร

๑. มีเวลาเรียนและฝึกปฏิบัติตามหลักสูตรไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐
๒. มีผลการประเมินผ่านตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

เอกสารหลักฐานการศึกษา

๑. หลักฐานการประเมินผล
๒. วุฒิบัตรออกโดยสถานศึกษา
๓. ทะเบียนคุมวุฒิบัตร

การเทียบโอน

ผู้เรียนที่จบหลักสูตรนี้สามารถนำไปเทียบโอนผลการเรียนรู้กับหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในสาระการประกอบอาชีพวิชาเลือกที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น

หนังสือรับรองหลักสูตร

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอรัตนวาปี ได้พัฒนาปรับปรุงและรวบรวมหลักสูตรวิชาการทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มสนใจ จำนวน ๒๐ ชั่วโมง ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ รูปแบบกลุ่มสนใจได้

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอรัตนวาปี ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ ประกอบด้วยวิทยากรวิชาชีพ ครู กศน.ตำบล เจ้าหน้าที่งานการศึกษาต่อเนื่อง เป็นหลักสูตรที่ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและอนุมัติโดยผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาชีพต่อไป

ลงชื่อ..........ผู้เสนอหลักสูตร

(นางสาวกัญญวรา ชัยจันทา)

(ครู กศน.ตำบล)

ลงชื่อ..........ผู้อนุมัติหลักสูตร

(นายทศรัศมี คงยก)

ครู รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการสถานศึกษา กศน.อำเภอรัตนวาปี

ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา สกร.อำเภอรัตนวาปี

ลงชื่อ..........ผู้เห็นชอบหลักสูตร

(นายประเทือง นางาม)

(ประธานกรรมการสถานศึกษา)